ÄR MUSIK LYX?

undrar LENNART HELLSING

Varför skall han beskattas?

(BACH)

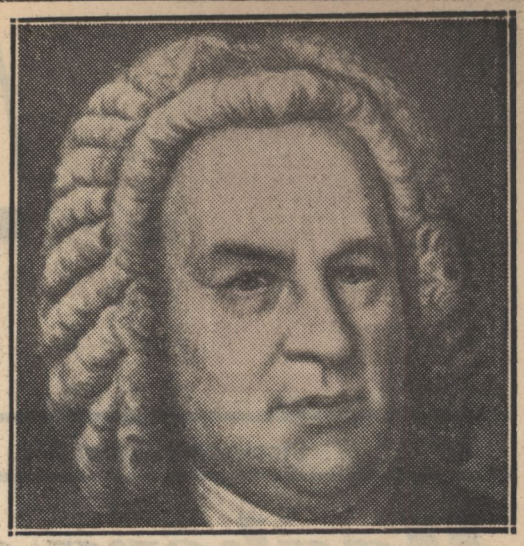

Men inte han?

VOLTAIRE)

Är musik lyx? Så tycker åtminstone de lagstiftande. Under Kontrollstyrelsens lyxavdelning, guld och diamanter och äkta mattor m.fl. umbärliga varor belagda med hög extra varuskatt, sorterar även grammofonskivor. Men är då inte grammofonskivor och musik två skilda saker? Nej, för 30 år sedan kanske, men inte idag.

När vi nu kommer i kontakt med musik, så sker det till 75 proc. genom grammofonskivor, antingen dessa spelas i hemmen, på offentliga lokaler eller i radio och TV. De återstående procenten fördelar sig på levande musik i radio och TV, konserter och egenhändigt musicerande. Siffrorna är naturligtvis inte exakta, det kan hända att vår kontakt med musik till mer än 75 proc. sker via grammofonskivan.

Det är detta vårt stora intresse för musik, som Staten funnit lämpligt att dämpa ner, genom att belägga det med en extra skatt på 1 kr per skiva under 8 minuters längd och 3 kr för längre LP-skivor. Det fria ordet får inte beläggas med extra skatt — det är alla ense om — men den fria tonen är ett okänt begrepp. Ingen kulturstat skulle vilja förklara böcker för en lyxartikel, som bör beskattas, men musik dä ä fut dä! Nyligen har man befriat teatern och målarkonsten från skatt och sänkt filmskatten, men musiken är inte populär i riksdagskretsar. Det kan möjligen bero på att den framväxande arbetarrörelsen hade mer praktiskt bruk för slagkraftiga författare under den tid rörelsen kämpade sig fram. Trots att musiken som konstart är mycket mera folklig än litteraturen, så har det aldrig funnits några proletärkompositörer eller arbetarkompositörer, så som det funnits arbetardiktare. De gamla spelmännen var fast rotade i bondesamhället och hade mycket litet med industrisamhället att göra. Därför kanske var det, och är det tydligen fortfarande, en utbredd åsikt att musik är lyx.

Nu kan man invända att grammofonindustrin producerar en hel del dålig musik, men detsamma kan man säga om bildkonst och litteratur. Det finns hötorgskonst, skräplitteratur och seriemagasin — men i dessa fall kastar man inte ut barnet med badvattnet.

Om det vore så att det fanns en klar gräns mellan god och dålig musik, så hade det väl varit förenligt med en aktiv kulturpolitik att beskatta bara den mindervärdiga musiken. Erfarenheten har visat att det inte är möjligt att dra en sån gräns. De tveksamma fallen är så många att det blir för stort utrymme för godtycke och personlig smak.

För att återgå till det nuvarande skattesystemet med en fast skatt av 1 respektive 3 kronor per skiva, så har det visat sig ha alltför många oförutsedda och skadliga sidor. Det har låst fast utformningen av skivorna och hindrat initiativ till en för konsumenterna vettigare planering. De s. k. singel-skivorna, som i vissa fall är just de rätta, för en tynande tillvaro. De är en dålig affär för både konsumenter, producenter och handlare. 25-centimetersskivorna, som borde varit ett idealformat, främst för den klassiska musiken, har genom den snedvridna beskattningen fullständigt försvunnit ur bilden här i landet. Följden har blivit att mycket värdefull musik förblir oinspelad. En procentuell skatt skulle ha givit oss en betydligt mer differentierad grammofonmarknad, vilket är ett starkt, om inte producentintresse så ett konsumentintresse. Det har framskymtat ett förslag om att skivor med inspelning bara på ena sidan skulle få halv skatt. Det är ett nytt tokigt infall, som kan komma att ge oss en ny sorts skiva med blank baksida. Det är väl inte meningen att lagstiftarna ska fungera som industridesigner? Om det är de hart när ospelbara tonkorten man vill åt, så skulle också det kunna ha gått med en enkel procentuell skatt. Det skulle bli för långt att redogöra för alla de oberäkneliga konsekvenser, som en aldrig så detaljerad förordning med fast skatt skulle föra med sig. Om en skatt i fortsättningen skall utgå, vilket i praktiken innebär ett underkännande av musiken som konstart, så måste den göras procentuell. Anständigheten fordrar då också att dessa pengar på något sätt kommer musiken till fromma t. ex. genom att de går till en fond för inspelning av värdefull men mindre lönsam musik, till skivor för skolbruk, tonsättarstipendier o. dyl.

Man får väl också tänka på att grammofonskivan kan bli en fin exportartikel och en propagandasak i utlandet. Vi har gott om fina musiker, dirigenter, tonsättare och sångartister av världsklass.

Ett särskilt kapitel är skivor för undervisningsändamål och barnskivor. Åtminstone vad de senare beträffar, så ligger vi för närvarande på toppen i Europa. Här borde en skattebefrielse vara självklar. De nuvarande bestämmelserna om att endast rent tal är befriat från skatt, innebär en mycket föråldrad syn på uppfostran. Inte bara när det gäller språkundervisningen, utan i alla ämnen, främst musik naturligtvis, skulle man kunna göra undervisningsskivor av högt värde. När det gäller barnens, och därmed också hela folkets, estetiska uppfostran så skulle de rentav kunna betyda en revolution.

Vår kulturella situation här i landet är inte så lysande att den tål en beskattning. Litteratur, musik, dans, teater och film måste få, om inte statsstöd, så åtminstone en chans att utan extra skattebelastning försöka göra sin insats. Om man inte kan räkna med någon större förståelse för de kulturella synpunkterna i finansdepartementet så borde man kunna hoppas att ecklesiastikdepartementet tog upp saken till prövning. Där anser man väl ändå inte att musik är lyx?